

Den ny spiller på banen

Professionshøjskolebibliotekerne er nye på den bibliotekspolitiske bane. I fællesskab søger de samarbejde og partnerskaber med både folke- og forskningsbibliotekerne. Mød den ny spiller og læs et eksempel på et professionshøjskolebiblioteks udfordringer.

Af Tove Schmidt, UC Syddanmark ts@ucvest.dk og Per Steen Hansen, VIA UC ph@viauc.dk

Fra 2008 blev ”professionshøjskole” en fællesbetegnelse for de uddannelsesinstitutioner, der udbyder mellemlange videregående uddannelser i Danmark. Etableringen var baseret på et bredt forlig mellem regeringen samt Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre. Begrundelsen var, at professionshøjskolerne i kraft af deres størrelse bedre ville kunne sikre de nødvendige faglige, udviklingsmæssige og økonomiske ressourcer til den mellemlange videregående uddannelsesvirksomhed i Danmark. Samtidig fulgte der øgede ressourcer med for at imødekomme de stigende krav, som institutionerne i kraft af blandt andet globaliseringen i fremtiden står over for.

Helt grundlæggende viderefører professionshøjskolerne de tidligere Centre for Videregående Uddannelsers opgaver. Men videreførelsen sker i nye og større tværinstitutionelle rammer og med forventning om en deraf betydelig synergieffekt. Etableringen skal endvidere ses som et tiltag, der skal skabe et ligeværdigt uddannelsesudbud til universiteterne på bachelorniveau. Bacheloruddannelserne i professionshøjskolerne dækker bl.a. uddannelser som pædagog, lærer, socialrådgiver, sygeplejerske, ergoterapeut, fysioterapeut og ingeniør. Disse mellemlange uddannelser er alle professions- og erhvervsrettede, endvidere blandes teori og praksis igennem hele uddannelsesforløbet.

Professionshøjskolerne skal sammen med erhvervsakademierne sikre rammerne om stærke faglige miljøer og administrativt bæredygtige enheder, der kan medvirke til opfyldelsen af målsætningen om, at halvdelen af en ungdomsårgang gennemfører en videregående uddannelse i 2015. Det mål nås ved overalt i landet at tilbyde langt flere praksisorienterede uddannelser på bachelorniveau, herunder ikke mindst tekniske og merkantile uddannelser rettet mod den private sektor. Det forudsætter styrkelse af såvel kvaliteten som kapaciteten på de videregående uddannelser. Der skabes endvidere mulighed for professionshøjskolerne til at indgå fusioner eller partnerskaber med de nyoprettede erhvervsakademier. Et eksempel er UC Nordjylland, som har fusioneret med Nordjyllands Erhvervsakademi. Professionshøjskolerne skal i samarbejde med erhvervsakademierne bidrage til udviklingen af de tekniske og merkantile uddannelsesmiljøer.

Nye krav til bibliotekerne

Den større akademisering og vidensbaseret stiller nye krav til professionshøjskolebibliotekerne. De fleste professionshøjskoler har oprettet videncentre, der udvikler og formidler ny viden, der kommer til videncentrene initierer og deltager i forsknings- og udviklingsprojekter. Samarbejdet med studerende, undervisere, og de nye videncentre med fokus på professionsudvikling kræver et solidt informations- og vidensgrundlag, som bibliotekerne skal vide at stille til rådighed og rådgive om benyttelsen

7 professionshøjskoler

Professionshøjskolen UCC – University College Capital. Hovedadresse: Søborg
Bibliotekschef: Palle Bergendorff
Antal biblioteker: 10
Biblioteksansatte: 19

Professionshøjskolen Metropol – Metropolitan University College. Hovedadresse: København K
Bibliotekschef: Peter Flodin
Antal biblioteker: 8
Biblioteksansatte: 27

Professionshøjskolen Sjælland University College – University College Zealand. Hovedadresse: Sorø
Bibliotekschef: Søren Hansen
Antal biblioteker: 12
Biblioteksansatte: 22

Professionshøjskolen University College Lillebælt – University College Lillebaelt. Hovedadresse: Vejle
Bibliotekschef: Tom Poulsen
Antal biblioteker: 19
Biblioteksansatte:

Professionshøjskolen University College Syddanmark – University College of Southern Denmark. Hovedadresse: Esbjerg Ø
Bibliotekschef: Tove Schmidt
Antal biblioteker: 5
Biblioteksansatte: 18

VIA University College. Hovedadresse: Risskov
Bibliotekschef: Per Steen Hansen
Antal biblioteker: 24
Biblioteksansatte: 62

Professionshøjskolen University College Nordjylland – University College North. Hovedadresse: Aalborg Ø
Bibliotekschef: Peter Rubeck
Antal biblioteker: 4
Biblioteksansatte: 20

af. Den fælles licenstegning og de seneste planer om tilvejebringelsen af et fælles sektorbaseret bibliotekssystem skal ydermere lette adgangen til bibliotekernes samlede mængde af informationsressourcer. Endelig skal indsatsområdet informationskompetence styrke brugen af samme.

Ønsket om synliggørelse af institutionernes videnkapital er desuden et område, hvor bibliotekerne skal vide at spille ind med deres kompetencer om vidensorganisering. Dette realiseres aktuelt med professionshøjskolebibliotekernes fælles varetagelse af videnregistrerings- og formidlingssystemet UC Viden (PURE).

Vigtigheden af de ovenstående opgaver underbygges af ”Professionshøjskolernes politik for vidensbaseret” (2009), som peger på en række fokusområder – herunder et udpluk:

- Videreudvikling af samarbejde med universiteter, arbejdsmarkedets parter og faglige organisationer
- Professionsuddannelser skal i højere grad baseres på anvendt forskning og udvikling
- Styrkelse af de igangværende udviklingsprocesser for professionernes praksis
- National kvalitetssikring og formidling af professionsviden
- Udvikling af professionsmasteruddannelser og en professions-ph.d.-ordning
- Kompetenceudvikling af medarbejdere i professionsuddannelserne

Bibliotekerne er en integreret del af denne proces, med speciel politisk fokus på national kvalitetssikring og formidling af professionsviden. De overordnede politikker er bibliotekerne i fuld gang med at omsætte til nye opgaver og nye opgaveløsninger.

Professionshøjskolebibliotekerne

Men hvem er vi egentlig, hvad er det for et biblioteksbillede, der tegner sig bag de tørre, men også sigende tal: 7 biblioteksvæsenere der betjener 50.000 STÅ og 4.500 VIP’ere.

At tegne et fuldgyldigt billede af professionshøjskolernes biblioteker er en næsten umulig opgave – hver gang man vender ryggen til, er der sket forandringer. Derfor vil dette portræt være et snapshot – og ikke nødvendigvis et færdigt, vellignede portrætfoto.

Foranderligheden er et eksistensvilkår på professionshøjskolerne: fra at være 180 enkeltbiblioteker på de mellemlange, vidergående uddannelser består sektoren nu, efter en meget lang række fusioner indenfor en meget kort årrække, af 7 samlede biblioteksenheder på de 7 professionshøjskoler.

Når man skal afgrænse det særlige ved professionshøjskolebibliotekerne er det faktisk lettest at tage udgangspunkt i det, vi ikke er: vi er ikke folkebiblioteker, vi er ikke forskningsbiblioteker. Vi er uddannelsesbiblioteker. Uddannelsesbiblioteker er kendetegnet ved at være et integreret element i uddannelserne, have et tæt samarbejde med uddannelsesinstitutionerne, og vi er oftest organisatorisk og økonomisk forankret på uddannelsesinstitutionen. Vores kerneområde er informationsøgning, vejledning, informationskompetenceundervisning og formidling indenfor det professionsfaglige område.

På trods af forskelligheden i navneformerne er der nogle vigtige fælles træk: Først og fremmest har vi den samme, rimelig homogene kundegruppe: langt den største del af brugerne er stude-

FOTO: VIA

VIA, Campus Holstebro

rende på bachelorniveau eller studerende fra professionerne på efter- og videreuddannelse. Den anden hovedgruppe er vore undervisere, som oftest akademikere med udgangspunkt i praksisfeltet. Men vi har også en voksende gruppe af medarbejdere i udviklingsafdelinger, videncentre og kursusafdelinger, ligesom vi i stadig stigende omfang yder biblioteksservice i forhold til praksisfeltet.

Men alle lighederne til trods, er det også nogle meget forskellige grundvilkår, bibliotekerne arbejder ud fra.

Her behøver man blot se på det geografiske: der er professionshøjskoler med biblioteker på 5 adresser indenfor cykelafstand af hinanden – og professionshøjskoler med 24 adresser med op til 150 km i mellem afdelingerne. Målt på personalegruppens størrelse er der biblioteker med 18 ansatte i den ene ende af skalaen – og 62 i den anden. Og de fysiske samlinger og deres bygninger er alt fra ydmyge ”baglokaler” med snæver plads og røde reoler fra 70’erne til store nybyggede biblioteksbygninger i glas og beton.

De mange fusioner de senere år har givet os en stærk tradition for at finde fælles løsninger og danne kollegiale netværk. Som eksempler kan nævnes Bibliotekskonsulenten, Fagligt Forum og deres konferencevirksomhed samt oprettelse af Professionshøjskolernes Biblioteksledernetværk.

VIA bibliotekerne, Holstebro Campus

Disse fællesskaber har på det seneste manifesteret sig med nogle meget markante resultater, eksempelvis:

I januar 2010 overgår professionshøjskolerne til at blive lovbiblioteker efter aftale mellem Styrelsen for Bibliotek og Medier, Undervisningsministeriets Institutionsstyrelse og Professionshøjskolernes Rektorkollegium.

Efter afslutning af DEFF-projektet "Vidensregistrering i professionshøjskolerne" – et projekt med deltagelse af samtlige professionshøjskoler – har man i fællesskab lavet en ny metadata-model til PURE, og alle professionshøjskoler er nu i fuld gang med den lokale implementering.

Som en udløber af de gode erfaringer med at etablere en sektorløsning på vidensregistreringsområdet, har vi valgt at lave en tilsvarende løsning på bibliotekssystemområdet og er gået i samarbejde med DBC om udvikling af en integreret search-løsning med fælles databrønd og nyt fælles bibliotekssystem.

Samarbejde søges

Presset i forhold til omstilling og tilpasning er et velkendt grundvilkår i såvel professionshøjskolebibliotekerne som på forskningsbibliotekerne. Store strukturelle forandringer har en tendens til at rette fokus indadtil – denne tendens vil professionshøjskolerne gerne modarbejde ved at indbyde til dialog og samarbejde. De umiddelbare berøringsflader er selvfølgelig det biblioteksfaglige samarbejde i DEFF, og på det bibliotekspolitiske felt et tydeligt engagement i DF. Professionshøjskolernes Biblioteksledernetværk ønsker at indbyde til dialog, såvel i disse fora som i andre faglige sammenhænge. Målet er at skabe netværk, der går på tværs af sektorer og institutioner. Dermed

opnås nye fællesskaber omkring brugerne og professionerne til gavn for alle.

VIA Bibliotekerne – et eksempel

VIA Bibliotekerne på Danmarks største professionshøjskole har 24 betjeningssteder over hele Region Midtjylland. Heraf drives 3 i samarbejde med uddannelser eller institutioner uden for VIA. VIA Bibliotekerne har 50 årsværk og et budget på 26,6 mio. kr. i 2009. Organisationen er baseret på et ledelsesteam, som udgøres af den overordnede bibliotekschef for VIA Bibliotekerne samt fem biblioteksledere med ansvar for hver deres faglige eller geografiske område.

VIA Bibliotekerne er med et samlet udlånstal på 622.380 inden for forskningsbibliotekssektoren således kun overgået af Det Kongelige Bibliotek, 1.411.423 udlån, og Statsbiblioteket, 1.106.139 udlån. VIA Bibliotekernes bogbestand er på omkring 500.000 bind, og bibliotekerne tilbyder og finansierer via DEffNet adgang til ca. 12.000 elektroniske tidsskrifter fra forskellige udenlandske tidsskriftsudbydere samt bibliografiske databaser. Derudover formidler bibliotekerne adgangen til en lang række gratis e-ressourcer.

VIA Bibliotekerne har nu eksisteret som en samlet enhed i næsten to år, da bibliotekerne på de forskellige uddannelser i VIA som et led i VIA-fusionen pr. 1. januar 2008 blev samlet under ét. Denne fusion medførte, at VIA University College samlede alle professionsbacheloruddannelserne i Region Midtjylland. VIA Bibliotekerne er i løbet af denne periode nået meget langt mht. at fungere som en helhed. Det har været muligt sammen at påbegynde opgaver, som de enkelte biblioteker ikke tidligere har kunnet magte alene, samtidig med at forbindelsen til de enkelte uddannelser er blevet fastholdt og udbygget.

Det er en bærende ide for VIA Bibliotekerne at være et uddannelsesbibliotek, som er en integreret del af uddannelsesinstitutionen. Dets grundlæggende funktion er at tilbyde en bred vifte af lærings- og informationsressourcer og fungere som et laboratorium for læring og træning af søgning, lokalisering, evaluering og brug af disse ressourcer. Dette skal ske i et samarbejde med de enkelte uddannelser. Samarbejdet har til formål at få de studerende til at handle strategisk og kritisk i forhold til den information, som de i deres studie skal bearbejde til professionsfaglig viden.

Den væsentligste del af bibliotekernes funktion er således at fællesskabet skal styrke den biblioteksvirksomhed, som i det daglige skal tilbydes tæt til de uddannelser, der betjenes.

At samle bibliotekerne under ét har givet mulighed for at højne det generelle betjeningsniveau, udnytte ressourcerne bedre og løfte opgaver, som det enkelte bibliotek ikke tidligere har kunnet løfte. Den fremadrettede vision er at udvikling skal være en vigtig drivkraft i biblioteksorganisationen.

VIA Bibliotekerne står overfor en række konkrete udfordringer og opgaver indenfor den nærmeste fremtid, nogle af de vigtigste udgør:

- Videreudbygning af en fælles biblioteksorganisation.
- Professionshøjskolebibliotekerne har generelt en meget presset økonomi, dette gælder også for VIA Bibliotekerne. Dette vanskeliggør de nødvendige investeringer i f.eks. udviklingsaktiviteter og elektroniske ressourcer.
- Opbygning af campusbiblioteker – alene indenfor de næste 2-3 år vil der i VIA dannes 4-5 nye campuskonstruktioner, alle steder skal der opbygges biblioteker ved sammenlægning af eksisterende enkeltstående monofaglige biblioteker.
- Implementering af PURE. Bibliotekerne indgår aktivt i arbejdet med implementering i forhold til formidling, videndeling og registrering af viden. PURE-udviklingen foregår i samarbejde med de øvrige professionshøjskoler.
- Implementering af et fælles bibliotekssystem for VIA Bibliotekerne. Det forventes, at det bliver på basis af et fælles sektorbaseret bibliotekssystem for professionshøjskolerne.
- Videreudvikling af anvendelsen af informationskompetence i VIA's uddannelser, videncentre og VIA organisationen iøvrigt.
- VIA Bibliotekerne skal anvende endnu flere ressourcer på undervisning, hvorfor der skal ske en nødvendig effektivisering af de mere grundlæggende biblioteksopgaver, således at ressourcer kan overflyttes til dette område.
- Rekruttering af nye/ynge medarbejdere til VIA Bibliotekerne i fremtiden.
- Efter- og videreuddannelse/kompetenceudvikling af de ansatte. Samt rekruttering.
- Integration og synliggørelse af bibliotekerne i Studienet (Learning Management System for hele VIA).
- Udbygning af samarbejdet med VIAs videncentre. Videncentre har til formål at udvikle ny viden om professionernes virksomhed og genstandsområde.

Professionshøjskolen VIA University College:

”Via” betyder oprindeligt vej. På både dansk og mange andre sprog er betydningen også en mellemstation på en rejse. Og det er, hvad VIA forstås ved uddannelse, og hvorfor navnet er valgt.

VIA tilbyder et udsnit af de største uddannelser : Lærer, pædagog, socialrådgiver, sygeplejerske, ergoterapeut, fysioterapeut, ingeniør og bygningskonstruktør.

15.000 STÅ
2.050 årsværk
1,4 mia. kr. i 2009-budget.

40 adresser med i alt
255.000 m² under tag.

Oversigt over professionshøjskoler

